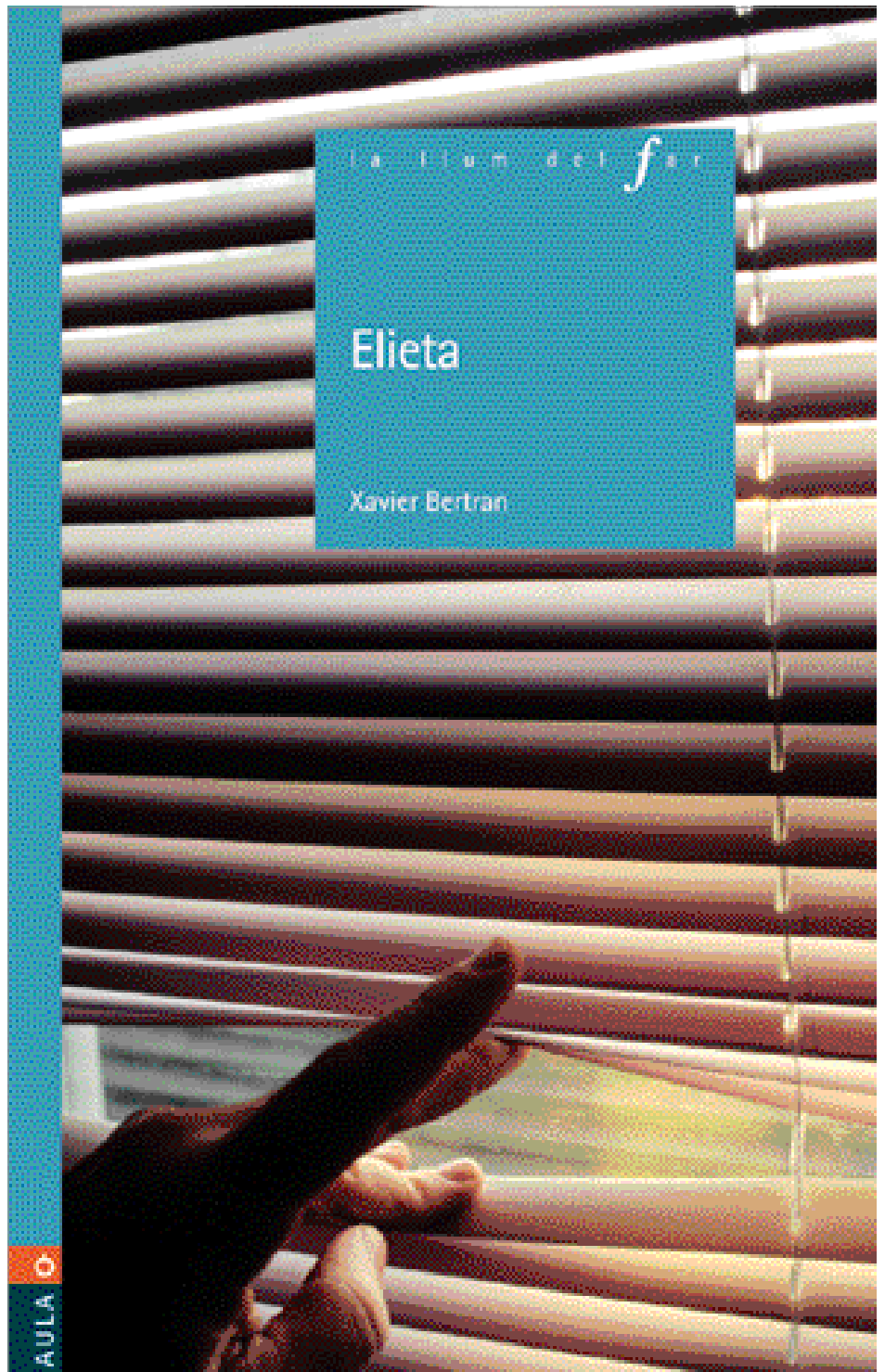

guia

DE LECTURA > 44

L'obra

Títol **Elieta** / Autor **Xavier Bertran** / La Llum del Far, 44 / **+12 anys** / 112 pàgs.

L'autor

Xavier Bertran va néixer a Barcelona. Durant molts anys va ser obrer metal·lúrgic, i, finalment, va decidir estudiar Periodisme. Ha fet col·laboracions a la premsa, a la ràdio i a la televisió, i ha estat guionista de TVE. Actualment treballa com a professor de Redacció Periodística a la facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Com a autor, s'ha dedicat fonamentalment a la literatura infantil i juvenil, i ha publicat força llibres. Aquesta tasca literària l'ha fet mereixedor de diversos guardons, com el Lola Anglada el 1990, el Ramon Muntaner i el Tirant lo Blanc el 1994, el Josep Maria Folch i Torres el 1998 i el Caixa de Girona l'any 2000. Amb *Elieta* va guanyar el I **Premi Ala Delta**.

Argument

L'Elieta és una jove que no pot sortir de la seva habitació a causa de la seva paraplegia. Els seus contactes amb el món exterior són de dos tipus: tot allò que pot veure i observar des de la finestra i les coses que la seva mare li explica.

Malgrat tot, el món més important per a l'Elieta és el seu món interior.

En els primers capítols de la novel·la el lector pot fer-se una idea de la manera de pensar i comportar-se de l'Elieta, i pot apreciar la seva fina sensibilitat per relacionar les accions de les persones amb la seva manera de ser. A mesura que avança el llibre es va veient com es resisteix a ser una persona malalta i, sobretot, al fet que la gent senti compassió per ella, ja que la seva vida té unes altres motivacions que la poden fer tan plena com la d'una persona sense cap invalidesa.

La vida de l'Elieta és monòtona, però de sobte es produeix un canvi amb l'arribada d'un veí nou al pis de sobre. Ella reconstrueix la vida del veí nou amb les úniques dades que és capaç d'aconseguir: l'observació dels sorolls i dels seus moviments, i els comentaris de la seva mare. A partir d'aquest moment la protagonista intenta entaular una relació amb el seu veí a través del que ella considera un joc: la utilització de senyals visuals, reflexos i llums a la façana de l'edifici del davant. L'Elieta cada vegada es va sentint més atreta pel seu veí fins que se n'adona de la realitat: el seu veí és un extraterrestre que ha de salvar un paquet. Aquest paquet li deixa a ella perquè el vigili.

Objectiu

Aquesta guia de lectura té la intenció de desenvolupar l'esperit crític i creatiu dels alumnes a través del coneixement de realitats

diferents a les que nosaltres tractem habitualment, com per exemple la invalidesa.

En aquesta novel·la es posa de manifest com la protagonista se'n surt de forma molt positiva amb la seva discapacitat i desenvolupa tota una sèrie d'habilitats, com per exemple la deducció, l'observació, l'escolta... que sorgeixen com a conseqüència d'aquesta discapacitat.

A continuació es proposen una sèrie de tallers amb la intenció d'aprofundir en la lectura. Alguns estan clarament vinculats a determinades àrees de coneixement; d'altres no tant, però tots tenen la voluntat de ser útils per desenvolupar els diferents aspectes de la formació intel·lectual i humana dels joves.

Les activitats poden realitzar-se en col·laboració amb departaments de les diferents àrees o únicament des de l'àrea de Literatura o d'Educació moral i cívica, amb la finalitat de fer una lectura global i en profunditat de la novel·la sense descartar cap de les possibilitats que ofereix.

Temes

- Els **discapacitats físics** i les dificultats a què s'enfronten.
- La **superació** personal.
- La **soledat**.
- L'aplicació del **mètode deductiu** en un procés d'investigació.
- La **imaginació** com a via de sortida d'una realitat dolorosa.
- La **comunicació no verbal**.
- La **tolerància** i l'**empatia** com a eina per **comprendre** les persones.
- La **distinció entre realitat i fantasia**.
- L'**actitud** de les persones sense deficiències **cap als discapacitats**.

Context i gènere literari

Elieta és una novel·la en què es conjuga la realitat d'una vida limitada per una deficiència física amb algunes aventures típiques de ciència ficció.

Per desenvolupar la trama, l'autor utilitza especialment les descripcions, ja que la protagonista s'ha de crear tot un món a partir de l'observació.

Per una altra banda, utilitza l'escriptura en primera persona perquè el lector s'impliqui en la història i s'identifiqui amb la protagonista.

Tallers

I Taller de Literatura

► Objectiu:

En una novel·la, res es fa per atzar. L'autor crea des del començament no només la història, sinó també qui l'explicarà i des d'on, és a dir, el punt de vista de la narració. També defineix els personatges, l'espai i el temps, el real i el narratiu. A més a més, estructura la història i la divideix en parts, capítols i petits fragments, i estableix el pes que tindrà el diàleg i les descripcions dins de la narració, segons el que es vulgui explicar. Per acabar, s'enfrontarà a la difícil tasca d'escollir el títol.

Així l'autor d'aquest llibre intenta fer-nos veure com l'aspecte més important d'una persona no són les seves capacitats físiques, sinó les intel·lectuals, les quals són realment les que diferencien unes persones de les altres, i a totes de la resta dels éssers vius.

► Activitats:

1. ELS TEMES són l'essència de la novel·la, el missatge que l'autor vol fer arribar al lector a través de la trama.
 - Rastrear al llarg de la novel·la els temes enunciats anteriorment i determinar on i com es posen especialment de manifest.
2. En la novel·la hi ha un PERSONATGE principal, l'Elieta. Però la protagonista explica les reaccions de les persones que van a visitar-la.
 - Assenyalar quina classe de reaccions són i com les interpreta ella.
 - Un personatge a qui l'autor hi dedica més atenció és a la mare de l'Elieta. D'ella en fa una semblança psicològica que va des de la pena per la discapacitat de la seva filla fins a la creença que aquesta situació és la que dona sentit a la seva vida. Buscar en el text els llocs en els quals es fa referència a aquest fet.
3. LES DESCRIPCIONS són rellevants i variades. Situen bé el lector en l'entorn i donen una idea de com és la vida d'una persona que les seves limitacions físiques condicionen també les seves relacions humanes.
 - Buscar les descripcions que l'Elieta realitza sobre com ha de superar aquestes dificultats sense que la seva mare es preocupi massa, i arribar inclús a amagar-se d'ella per poder tenir una certa intimitat en les seves relacions amb el veí.
4. LA TENSÍO DRAMÀTICA fa que al llarg de la novel·la es percebi com l'Elieta es va implicant cada vegada més directament en la vida del seu misteriós veí. A més a més es veu l'evolució que fa possible modificar les relacions que fins a aquell moment manté amb el seu entorn.
 - Registrar per escrit i fonamentalment amb fragments del text, com i quan es produeix aquest canvi en la protago-

nista; com passa d'una visió simplista i únicament descriptiva de la realitat a implicar-se de forma íntima i sentimental amb el seu veí.

- En el llibre l'autor fa referència a la rutina introduint al començament i quasi al final de la novel·la la mateixa idea i amb les mateixes paraules (descripció dels personatges que l'Elieta observa des de la finestra). Buscar els llocs exactes en els quals l'autor utilitza aquest recurs i comentar si veritablement ha aconseguit el que pretenia. Incloure el lector en una rutina que pot arribar a ser tediosa.

II Taller d'escriptura

► Objectiu:

Fomentar l'escriptura creativa i cultivar diverses tècniques de comunicació escrita. Utilitzant Elieta com a motivació.

► Activitat:

1. Inventar una història.

El motor d'aquesta novel·la és la descripció de les expectatives de la protagonista davant d'una situació nova: l'arribada d'un veí estrany. Això succeeix molts cops a la vida i en la realitat aquestes expectatives no sempre es compleixen. Analitzar si l'incompliment d'aquestes expectatives va ser per causes pròpies o alienes a nosaltres.

2. L'Elieta reflecteix en dos moments del llibre principalment com crea, a partir de l'observació directa, tot el món de personatges que veu passar des de la seva finestra. Segurament als lectors també se'ls ha acudit en algun moment fer alguna cosa semblant amb algunes persones que es troba habitualment i que no coneix. Reconstruir per escrit la vida d'alguna d'aquestes persones properes, pel fet de pertànyer a la vida quotidiana, i llunyanes pel fet de ser desconegudes per a ells.
 - Si es disposa dels mitjans necessaris, seria interessant veure *La finestra indiscreta*, pel·lícula americana dirigida per Alfred Hitchcock el 1954. En aquesta pel·lícula un reporter fotogràfic, obligat a romandre en repòs ja que té una cama enguixada, procura escapar de l'avorriment de la convalescència contemplant des de la finestra del seu apartament l'altre costat del pati. Serà aquí, on el reporter observa nombrosos veïns.

III Taller d'història

► Objectiu:

Fomentar la capacitat d'investigació de l'alumnat, suggerint-li consultar diverses fonts: enciclopèdies, llibres d'història, Internet, premsa, cinema, etc.

► Activitats:

1. Les polítiques públiques d'atenció als discapacitats físics i psíquics han variat al llarg de la història de la humanitat. Es proposa que els alumnes, per grups, investiguin aquests canvis de mentalitat centrant-se en diferents moments de la història (antiga, medieval, moderna i contemporània), de manera que després puguin establir comparacions.

Aquest treball pot realitzar-se a partir de l'esquema següent:

- a. Elecció del moment que es vol analitzar.
 - b. Recerca d'informació en fonts escrites: enciclopèdies, llibres de text, retalls de premsa, etc.
 - c. Amb la informació recollida elaborar un informe que inclogui una sèrie de conclusions.
2. Al llarg de la història, hi ha hagut dirigents polítics que van patir deficiències físiques. Potser els més coneguts són els de l'Imperi romà, però aquest fet es produeix també en l'actualitat.
 - Elaborar un informe sobre les deficiències físiques o psíquiques que tenien aquest homes i assenyalar quina era la seva manera d'enfrontar-s'hi, el reconeixement obert, l'ocultació, etc., i també la resposta que van obtenir del poble que dirigien.
 3. Investigar sobre el tema de l'esport organitzat per discapacitats. Quin van ser el primer programa europeu d'esports amb cadira de rodes? Quin va ser el primer esport que va organitzar les regles per a la seva competició? En quin moment van tenir les primeres olimpíades per a discapacitats? En quina ciutat es van dur a terme? I també és interessant conèixer els esportistes més destacats o famosos en aquesta modalitat.

IV Taller d'oratòria

► Objectiu:

Aprendre a parlar en públic argumentant, elaborant un pensament que expliqui una realitat i intentar convèncer els altres. Aquesta elaboració ha de ser sistemàtica i fonamentada. Es pretén evitar que l'alumnat digui el primer que li passi pel cap deixant-se endur només per les emocions o les primeres impressions.

Serà important explicar a l'alumnat que en una exposició oral no ha de llegir, ja que un cop preparat i memoritzat, un discurs ha d'atraure el públic en si mateix, per tant l'orador haurà, entre altres coses, de ser capaç de modificar-

lo segons la resposta de l'auditori, per transmetre de forma eficaç el que vol.

► Activitats:

1. La legislació espanyola exigeix que totes les edificacions públiques i privades s'adaptin a les necessitats dels minusvàlids, qüestió que es converteix en una greu dificultat en edificis antics, en els quals es presenten problemes estructurals per dur a terme aquestes obres.
 - Justificar en un petit discurs el motiu pel qual les administracions han d'obligar a realitzar aquestes modificacions que, a més a més, haurien d'estar subvencionades perquè es facin amb la màxima rapidesa possible. Prèviament, recollir algunes dades sobre el nombre de discapacitats físics (per exemple, a Internet, a Predif, Plataforma Representativa Estatal de Discapacitats Físics).
2. Un altre dels temes que s'apunta en la novel·la és l'ús de la comunicació no verbal. Els alumnes podrien fer una exposició d'aquelles formes de comunicació no verbal que utilitzen dins de l'aula quan volen posar-se en contacte amb un altre company o companya sense interrompre el transcurs de la classe.
3. En aquesta novel·la és important que el lector se senti identificat amb la problemàtica de la protagonista, ja que només entenent i sentint empatia amb ella serà capaç d'entre la seva vida i la manera d'afrontar-la. Preparar una exposició de com a mínim deu minuts en la qual el ponent intenti convèncer els oients de la importància de la integració d'aquestes persones en la vida quotidiana. Es tracta de reflexionar sobre la igualtat i no sobre la compassió. (Buscar informació sobre les iniciatives del govern en favor de la integració dels discapacitats físics, en especial, les relacionades amb la integració laboral).

V Taller d'intercanvi d'idees

► Objectiu:

L'objectiu d'aquest taller coincideix plenament amb els de l'àrea d'Educació moral i cívica o amb els de les tutories. Es tracta de fomentar les actituds de respecte, tolerància, diàleg i solidaritat.

► Activitat:

1. Fent referència a alguns dels temes anteriorment mencionats o d'altres que se'n desprenguin de la lectura del llibre, com la integració dels deficients físics o la tolerància davant de problemàtiques alienes a les

nostres, es proposa realitzar un debat seguint l'esquema següent:

- a. Forma de preparar el debat: seleccionar els alumnes que debatran les idees, defensant i idees enfrontades i el moderador.
- b. Desenvolupament del debat: establir dos grups de cinc persones que defensin idees enfrontades, a favor i en contra d'alguns d'aquests temes. Cada grup disposa de 20 minuts per exposar les seves idees. Després 10 minuts per respondre a qüestions que formulin els companys de classe que han estat escoltant. Finalment el moderador disposarà de 5 minuts per llegir les conclusions.
- c. Regles per al debat: és molt important escoltar les opinions dels altres amb atenció i paciència, no es pot interrompre ni parlar de forma exaltada o insultant, s'ha de respectar rigorosament el torn de paraula. Els qui intervenen han de fonamentar el que diuen amb dades que aportaran extrems de la premsa, d'enciclopèdies, del llibre llegit o d'Internet. S'ha d'evitar parlar per parlar o recórrer a grans tòpics.

VI Taller de coneixement del medi

► Objectiu:

Dins de la importància que en l'àrea de Coneixement del medi té el fet de crear hàbits de salut i higiene, fomentar la cura del propi cos i reflexionar sobre els oblitats que es produeixen en la vida quotidiana i que poden provocar paràlisis irreversibles.

► Activitats:

1. Consultant les dades del Servei Català de Trànsit, fer un estudi sobre els accidents que més incidència tenen en les malalties relacionades amb la paràlisi. Organitzar els alumnes per grups i comprovar com la incorrecta o no utilització del casc en la moto, dels cinturons de seguretat en els cotxes i el comportament irracional de conductors i vianants per vies urbanes o carreteres són la causa del major nombre de lesions en els joves.
2. La major part de les paràlisis que es produeixen per una lesió en la columna vertebral afecta habitualment el sistema nerviós. Seguint un esquema d'aquelles que es produeixen a nivell lumbar o cervical, veure com aquestes no afecten només la mobilitat de les extremitats, que és el més evident, sinó també el mal funcionament d'òrgans vitals que deterioren la qualitat de vida dels afectats.

3. D'un temps ençà es parla de l'observació de cèl·lules mare per a la curació de paràlisis profundes i d'altres malalties irreversibles. Buscar informació sobre aquestes cèl·lules i investigar per quin motiu la seva possible utilització ha creat tanta polèmica en les societats actuals (el cas més conegut va ser la lluita de l'actor Christopher Reeve als Estats Units, que fins i tot va provocar un debat parlamentari al seu país).

VII Taller de pintura i audiovisuals

► Objectiu:

Fomentar la creativitat de l'alumnat a partir de descripcions essencialment psicològiques i observar com cada individu crea les realitats a partir del que coneix i recorda.

Activitats:

1. En el llibre la protagonista crea representacions físiques a través de les veus dels personatges que no pot veure (per exemple, pàgina 69) i es pregunta quina imatge tindran d'ella seguint les mateixes pautes. Amb l'únic suport del text, realitzar els següents dibuixos:
 - L'Elieta.
 - La mare de l'Elieta.
 - El veí del pis de sobre.
 - El paquet que el veí regala a la protagonista i el que hi amaga.Es proposa fer una exposició amb tot aquest material per tal que l'alumnat pugui comprovar la interpretació que d'un mateix text poden fer diferents lectors.
2. Un dels temes tractats en la novel·la és la utilització de codis lluminosos per a la comunicació entre l'Elieta i el seu veí. Entre tota la classe, intentar crear un codi de colors i símbols per poder comunicar-se de forma no verbal en aquelles qüestions importants per a la l'agenda escolar: dies de vacances, dies d'exàmens, etc.

Informació complementària i material audiovisual per al professorat

1. Un 9% de la població de l'Estat espanyol —més de 3,5 milions de persones— pateix algun tipus de discapacitat o deficiència. Les més habituals són aquelles que afecten les articulacions (32,8%), seguides de les mentals (16,8%), les auditives (16,2%) i les visuals (15,3%).

A l'Estat espanyol, 3,5 milions de persones pateixen alguna discapacitat física i psíquica. Són moltes les associacions que es preocupen d'atendre aquestes persones, però els organismes i la societat en general no posen tots els mitjans necessaris per solucionar aquests problemes.

L'any 1985, el Ministeri d'Educació va crear una legislació per a la integració de nens i nenes discapacitats en les considerades escoles ordinàries, la qual cosa va representar un gran repte per al sistema educatiu. Tot i que s'han aconseguit grans fites, existeixen encara greus deficiències.

És evident que les diverses discapacitats necessiten tractaments diversos i tècniques específiques que els preparin per a la vida i que ajudin a viure amb normalitat i independència, per aquest motiu la formació de qualsevol d'aquestes persones és molt complexa i complicada.

La novel·la mostra a l'alumnat una realitat que no hauria de ser-los tan llunyana. Per tant, posar de manifest l'existència de persones que per les seves limitacions no poden dur el que considerem una «vida normal». El més proper a l'alumnat és la integració a l'escola de nens discapacitats.

En la novel·la es tracta el tema de la societat i la manca de relacions com un fet intrínsec de la pròpia malaltia. També és important destacar que la compassió no afavoreix la integració de persones, que com ja s'ha demostrat, amb un gran esforç per la seva banda, i l'ajut adequat d'especialistes, família i institucions, poden arribar a tenir una vida completament normal i plena.

2. Literatura:

- a. *En la ardiente oscuridad*. Antonio Buero Vallejo. Ed. Espasa Calpe, Madrid, 2003.
- b. *Sinfonia africana*. Michael Morpurgo. Edelvives, Alandar, Saragossa, 2003.
- c. *Punt negre*. Josep Gòrriz. Baula. La llum del far, Saragossa, 1996.

3. Cinema:

- a. *El miracle d'Anna Sullivan*. Dirigida per Arthur Penn, Estat Units, 1962.
Narra la història de Hellen Keller, cega i sorda, que no rep tractament ni educació fins als 14 anys. Anna Sullivan aconseguirà ensenyar-la a comunicar-se.
- b. *El diari d'Anna Frank*. Dirigida per George Stevens, Estats Units, 1959.
- c. *El col·leccionista d'ossos*. Dirigida per Phillip Noyce, Estats Units, 1999.
- d. *En la ardiente oscuridad*. Dirigida per Daniel Tinayre. Argentina, 1959.
L'acció transcorre en un centre d'ensenyament per a joves cecs. En aquest centre, la pedagogia bàsica consisteix a ensenyar l'alumnat a ignorar la ceguera com una fórmula o filosofia per aconseguir superar-la i ser feliços.

4. Pàgines web:

- a. www.nichcy.org/spanish/spanfs.htm. Conté documents sobre algunes de les formes de trastorn físic, mental i emocional més habitual.
- b. <http://paidos.redis.es/genysi/recursos/doc/leyes/auckland.htm>. Disposa de la declaració de l'Assemblea de Rehabilitació Internacional i la prevenció de discapacitats produïdes per malalties.
- c. <http://www.arrakis.es/~ignasip/> Plataforma Catalana per Discapacitats.
- d. <http://www.gencat.net/benestar/persones/disminucio/> Web del Departament de Benestar i Família amb informació diversa sobre discapacitats.